

Martin, S., De Katharen

Monday 01 June 2009

Sean Martin is schrijver, dichter en filmer. Hij houdt zich al jarenlang bezig met de Middeleeuwen en schreef over alchemie, de pest en de Tempeliers. In de serie 'geschiedenis en geheimen' van Librero verscheen van hem dit jaar in Nederlandse vertaling het boek 'De Katharen'. Niet alle items uit deze serie van Librero zijn even geslaagd. Zo kent bijv. Karen Ralls, die over Maria Magdalena schreef het verschil niet tussen Johannes de Doper en Johannes de Evangelist en wordt er soms erbarmelijk vertaald! Het deel van Sean Martin geeft echter blijk van voldoende achtergrondstudie. Hij is geen mediëvist en baseert zijn verhaal niet op eigen bronnenstudie. Niettemin schetst hij een aardig beeld van wat zich rond de Katharen heeft afgespeeld van de twaalfde tot de veertiende eeuw. Het boek geeft de meest relevante secundaire literatuur uit de laatste decennia en meer dan 130 illustraties uit de kerk- en cultuurgeschiedenis. Onzorgvuldig is wel dat er in deze Libreroboeken geen bronvermelding is m.b.t. de illustraties. Wel is er voorin het boek een illustratieverantwoording, maar dat is alleen vanwege de copyrights. Verder kun je daar niks mee. Het gaat dus om een populair wetenschappelijke publicatie, die bovendien een beetje mikt op alternatieve geesten die wat hebben met Maria Magdalena, De Tempeliers, de Vrijmetselaars, de graallegendes etc. Maar als je dat er allemaal afschrappt, heb je voor weinig geld een vrij volledig historisch overzicht in een boek dat wat typografie en lay-out betreft aantrekkelijk genoemd kan worden.

De denkwijze van de Katharen wordt door Sean Martin inzichtelijk gemaakt. Hij doet goed uit de doeken dat we hier te maken hebben met een dualistische religie (beter: sekte) in de lijn van het Manicheïsme en de Bogomielen. Daarbij maakt hij onderscheid tussen absoluut dualisme en gematigd dualisme en laat zien dat dit nuanceverschil terugkeert in de twee hoofdstromingen van het Katharisme (vooral in Italië). Het dualisme gepaard aan de leer dat de duivel de schepper is van de wereld was voor de gevestigde katholieke kerk onaanvaardbaar. Die kerk was echter zelf in hoge mate verantwoordelijk voor het ontstaan van deze beweging. De wereldmijding, volstreekte vroomheid, eenvoud en betrouwbaarheid van de katharen was een levensgroot protest tegen de genotzucht, hypocrisie, weelderigheid en intriges van de bisschoppen en de pausen. De Katharen kenden luisteraars, gelovigen en parfaits. Door het convenanza werd de luisteraar een gelovige. Door het consolamentum (een handoplegging) werd de gelovige een parfait. De parfait was het equivalent van de priester. Er waren geen kerkgebouwen. De parfaits trokken predikend rond en zij waren het die het consolamentum bedienden. Ze mochten niet liegen of een eed zweren, onthielden zich van seks en huwelijk en praktiseerden de endura (een vasten). Man en vrouw waren bij de Katharen volstrekt gelijkberechtigd. Omdat de parfait leven moest in een volmaakte staat van heiligheid ontvingen velen het consolamentum pas op hun sterfbed.

De geschiedenis van de Katharen is verbijsterend en dat betreft dan niet zozeer hun denkwijze als wel de reactie van de katholieke kerk. Bernhard van Clairvaux trachtte hen met zachte hand (door prediking) te bekeren. Toen dit niet lukte organiseerde Innocentius III een kruistocht tegen de Katharen. Op 22 juli 1209 (de feestdag van Maria Magdalena; de Katharen dachten dat zij de echtgenote van Jezus was!) werd de stad Béziers uitgemoord. Negenduizend mensen vonden de dood. Omdat de stadsbestuurders de Katharen niet hadden willen uitleveren werden voor alle zekerheid ook de katholieken (dus iedereen) gedood ("Dood hen allen. God zal de zijnen herkennen!") Systematisch werd heel Zuid-Frankrijk van de Katharen gezuiverd. Een ware genocide. Toen de ketterij met de wapenen onuitroeibaar bleek te zijn, kwam de inquisitie. Onbarmhartig werden de Katharen (er waren er ook in het Rijnland en in Italië) verhoord, gemarteld en levend verbrand. Mensen die het consolamentum op hun sterfbed ontvingen werden met bed en al aan de vlammen prijsgegeven ook al hadden ze nog slechts een paar uur te leven. Als van overledenen kwam vast te staan dat ze in het geheim kathaar waren geweest, werden hun lichamen alsnog opgegraven en verbrand. Tenslotte viel het laatste bolwerk van de Katharen: Montségur. De Albigenzenkruistocht (de Katharen worden ook wel Albigenzen genoemd naar de plaats Albi) en het fanatisme van de inquisitie is een zwarte bladzijde uit de kerkgeschiedenis. Wanneer de kerk het recht in eigen hand neemt gebeuren er ongelukken. Dat kunnen we uit de geschiedenis leren. De inquisitie was een kerkelijke rechtbank. Men verkreeg meestentijds onder marteling een bekentenis en gaf dan de veroordeelde over aan het wereldlijk regiment. De kerk kan immers zelf niet doden! Dat dit een schijnvertoning was, zal ieder duidelijk zijn. Het is maar goed dat wij tegenwoordig een scheiding van kerk en staat en een driedeling van de macht hebben. Ook houden we ons aan de verklaring van de rechten van de mens, zodat niemand om zijn levensovertuiging ter dood gebracht kan worden. Er zijn (islamitische) landen waar men ook vandaag nog van mening is, dat de godsdienstige leiders recht dienen te spreken. God beware ons daarvoor!

